

Revyskolan

En artikelserie i tio delar av Andreas Zetterberg

- 1: Regi och skådespeleri
- 2: Sång och musik
- 3: Textförfattande
- 4: Koreografi och dans
- 5: Producent- och ledarskap/ekonomi
- 6: Marknadsföring och biljettförsäljning
- 7: Ljud, ljus och teknik
- 8: Kläder, sömnad, peruk och smink
- 9: Scenografi och byggnation.
- 10: Slutord

Ny artikelserie:

Revyskolan

Välkommen till en 10 delar lång artikelserie under rubriken **Revyskolan**. I Revyskolan ger ett antal experter sina absolut bästa tips i de viktigaste aspekterna i att skapa, driva och spela revy. Experterna har bred och gedigen erfarenhet av ämnet och tipsen är tillämpbara på alla typer av revyer, allt från amatörrevyn med tre föreställningar till proffsrevyn med sextio. Revyskolan vänder sig både till dig som driver en revy idag och till dig som funderar på att starta en revy, men som inte riktigt vet hur du ska börja. Längre fram kommer även intervjuerna att filmas och komma ut i videoformat.

Nu sätter vi igång.

ANDREAS ZETTERBERG
FÖRBUNDSSEKRETEARE, LIS

Revyskolan
del 1

Regi & skådespeleri

Regi & skådespeleri Björn Holmgren

NAMN: Björn Holmgren

ERFARENHET: Regissör för Falkenbergsrevyn 1987-2016. Regissör för Halmstadsrevyn, Laholmsrevyn, Nyköpingsrevyn och Mönsteråsrevyn.

Del 1 i Revyskolan handlar om regi och skådespeleri. Vad bör regissören tänka på? Vad kan skådespelaren göra för att revyn ska bli så bra som möjligt? Det får vi lära oss nu.

Tips till regissörer

BJÖRN HOLMGREN, vad gör regissören?

– Regissören är publikens ställföreträdare och ska se till att publiken tar till sig och förstår numren. Regissören är i många lägen också konstnärligt ansvarig för hela projektet, är arbetsledare i revyn och måste känna ett stort mått av ansvar.

Vilka är de bästa tips du kan ge till våra revyregissörer?

– **1) ANALYSERA VAD SOM ÄR NUMRETS**

KÄRNA: Regissören måste förstå var kärnan i varje revynummer ligger, dvs vad är huvudpunkten, vad är det huvudsakliga vi vill skämta om i just detta nummer. Man tar reda på det, och sedan håller man sig till det. Allt annat, såsom hur skådespelarna rör sig i numret, hög/låg status osv, utgår ifrån vad numrets kärna är. Detta med numrets kärna ska man inte blanda ihop med att numret till varje pris måste vara samhällskritiskt eller prompt skildra ett faktiskt problem, för så är det inte. Numrets kärna kan vara hur banal som helst, men det finns likväl en kärna och det är att mejsla fram den som är numrets

huvudsakliga uppgift. Ibland måste man stryka en lustighet om denna detalj alltför mycket går emot numrets kärna.

2) HJÄLP SKÅDESPELARNA MED RÖRELSE-MÖNSTER: Om en skådespelare exempelvis ska röra sig runt i en sketch så måste han eller hon veta varför. Rörelser är bra för att hjälpa till att lära in texten för man kan hänga upp en rörelse på en viss text, men det måste finnas logiska anledningar för skådespelaren att göra dessa rörelser.

3) UTGÅ FRÅN SKÅDESPELARENS FÄRDIGHETER: Vissa regissörer bygger upp en inre bild om hur ett nummer bör göras eller hur en karaktär bör vara, utan att ta hänsyn till skådespelarens faktiska färdigheter. Regissören måste istället vara beredd att gå andra vägar, så att man alltid utgår ifrån vad skådespelaren faktiskt klarar av. Ställs orimliga krav på en skådespelare så skapas en osäker person som inte lyfter skådespeleriet. Det finns en tradition i Sverige att regissören är så himla viktig (Ingemar Bergman, Alf Sjöberg m fl), men jag tror att detta bara lägger krokben för produktionen. Regissören ska se till att numret

Följ hela serien
i Svensk Revy

10 delar om revy

#1 2017

Del 1 – Regi & skådespeleri

Del 2 – Sång & musik

#2 2017

Del 3 – Textförfattande

Del 4 – Koreografi & dans

#3 2017

Del 5 – Producentkap, ledarskap, ekonomi

Del 6 – Marknadsföring & biljettförsäljning

#4 2017

Del 7 – Ljud, ljus & teknik

Del 8 – Kläder, sömnad, peruk & smink

#1 2018

Del 9 – Scenografi och byggnation

Del 10 – Slutord

blir så bra som möjligt, och inte nödvändigtvis sätta sitt eget avtryck i numret. De bästa numren är de som förefaller helt oregisserade. Däremot kan man utmana en skådespelare att ta fram sidor som denne inte visste att den hade, men det är en helt annan sak.

4) FÖRSÖK ÅSTADKOMMA ETT HÖGT TEMPO I REPETITIONEN. Om något inte funkar, fördjupa er inte så mycket i det teoretiska problemet utan kör numret flera gånger till i rask takt utan att analysera så mycket. Oftast kommer något nytt, som regissören fångar upp och berömmar. Skådespelarna har ofta lösningen på problemen, även om de inte vet om det.

5) LÄR DIG SKÅDESPELARNAS TEXTER. Som kan läsas nedan, börjar skådespeleriet först när skådespelaren släpper papperet. Detsamma gäller regissören. För att kunna vara vaken, seende och lyhörd bör du som regissör snabbt kunna lägga ifrån dig manuset och fokusera på skådespelarna. I värsta fall: se till att någon sufflerar.

6) SKAPA TRYGGHET. Skådespelaren måste känna sig 100 procent trygg med regissören, annars skapas ett dåligt arbetsklimat. Regissören får aldrig bli trött på en skådespelare, utan måste alltid hålla intresset uppe. Skådespelaren ska känna att regissören är intresserad, och om det blir svårt att hitta rätt karaktär i ett nummer så är det bästa att regissören och skådespelaren tillsammans pratar om det, istället för att enbart regissören kommer med en massa synpunkter.

7) GE NYA FÖRUTSÄTTNINGAR. Be skådespelarna att testa en sketch med helt andra känslolägen i grunden. Behåll det bästa från de nya känslolägena. (Se *Tips till skådespelare, punkt 5*).

Falkenbergsrevyn tävlingsbidrag i Revy-SM 2014 i regi av Björn Holmgren. Foto: Stina Elg.

Tips till skådespelare

Tack för dessa fina tips, Björn! Vad har du för tips att ge till skådespelaren?

– **1) ANVÄND ÖRONEN.** Var lyhörd, lyssna av situationen och agera på den. Om någon säger fel replik, som att exempelvis "Hur är läget?" istället för "När går tåget?" så blir ju din replik "Kvart i sju" galen om du inte anpassar dig. Skådespeleri är som musik, det gör man tillsammans.

2) UNDERSKATTA INTE TEXTINLÄRNING. Ju mer förberedd du är inför att kunna din text, desto snabbare kommer du igång med skådespeleri. Plugga texten hemma, repetera så fort det går utan papper. Med papper i hand förhindrar du flytet i numret, det är risk att du missar skojigheter som kommer ur skådespeleriet och inte identifierar partier som kanske borde strykas.

3) FÖR BRA SKÅDESPELERI: KÄNN TILL DIN VILJA. Du bör veta vad du vill åstadkomma, och vart du är på väg. Spela trovärdigt och krängla inte till det. Det finns en teaterövning där en skådespelare går ut, men kommer in igen och ska låtsas leta efter sina bilnycklar. I denna övning letar många i taket. Där brukar sällan bilnycklar återfinnas. I detta fall spelar man endast att man ska göra något, men man *gör* det faktiskt inte. Fokusera på att göra det primära: om du i en sketch ska hämta en kastrull så fokusera på det. Sedan kan du lägga på karaktärsdrag såsom att din karaktär haltar eller pratar norrländska, men lägger du endast till karaktärsdragen utan att veta vad du egentligen ska göra eller varför du gör det så blir det ohållbart skådespeleri. Du bör även känna till din status i numret, dvs om du tar mycket plats och är en "stor" person eller om du är en "liten" person. Dessa punkter, dvs din vilja, dina rörelser, din status osv, kommer ofta av sig självt när ni analyserar vad som är numrets kärna. (Se *Tips till regissören, punkt 1*).

4) UNDVIK ATT BLI STÅENDE PÅ HALVDISTANS. I många sketcher blir skådespelarna stillastående på 1,5 meters håll och levererar repliker fram och tillbaka. Detta blir statiskt och trist. Försök hitta rörelser att spela på istället. Försöker den en parten smita från samtalet? Ska det vattnas blommor, sopas golv eller knyts skor? Skapa anledningar att undvika halvdistanter under lång tid.

5) GÖR EN MONOLOG DYNAMISK GENOM ATT TESTA OLIKA GRUNDKÄNSLOR. Om du till exempel har en monolog där karaktären är arg, kör hela monologen som glad istället. Testa den som ledsen, stressad, trött osv. Sedan går du tillbaka till din i grunden arga karaktär, men behåller det bästa från de andra känslolägena; då har du fått en mer dynamisk monolog. Detta går även att göra för skådespelarna i sketcher.

6) HÖJ TEMPOT I SKETCHEN. För att höja tempot i en sketch kan man först testa att tigha till talet. Kör en så kallad "italienare", dvs att man driver på tempot i maxfart och utan luckor och utan skådespeleri. Detta får i regel upp tempot både i att man får ett bra kvitto på att man kan textmassan, och att man sedan behåller lite av tigheten när man lägger på skådespeleriet. Ett annat sätt att höja tempot i ett nummer är att gå tillbaka till numrets kärna. Är det så att det finns repliker och handlingar som går emot kärnan? Går vi omvägar för att nå själva målet? Stryk de partierna i så fall, kill your darlings. Hur ofta ser man en sketch man tycker är för kort? Aldrig. För lång? Ganska ofta.

7) ANVÄND DJUR FÖR ATT HITTA RÄTT KARAKTÄR. ELLER SPELA STUMT. Istället för att gräva ner sig i teoretiska resonemang, kan man använda ett djur för att hitta rätt karaktär; en karaktär är som en orm, en annan en gris, en tredje en katt osv. Sedan spelar man sketchen med rörelsemönster, blickar, minspel osv som dessa djur, men utan att härma en katt för det, dvs man avhåller sig från att slicka tassar. Detta skapar detaljer som man sedan kan behålla. Ett annat sätt är att spela sketchen helt utan att säga något. Det tvingar fram rörelser och de bästa behåller man i slutversionen.

AVSLUTNINGSVIS: jag tror på "jakten på de 100 detaljerna". Det går ut på att när man känner att "nu, sitter revyn, nu kan folk sitt, nu är vi redo för premiär" då börjar jakten på detaljer. Man petar i det lilla här och var, nöjer sig inte med ok, fortsätter tills det blir strålande. Man tar hjälp av musikerna, lägger in en jingel, tighar ett scenbyte, ändrar ett ljus. Det är det som gör skillnaden mellan att något funkar och att det blir succé. Jaga småsakerna. Dessutom vill jag säga att ordet "ja" är det viktigaste vi har. Bejaka, säg oftare: "Ja, så gör vi!" än "Nej, så gör vi inte." Alla tjänar på det.

ANDREAS ZETTERBERG

Sång & musik

Sång & musik Andreas Zetterberg

NAMN: Andreas Zetterberg

ERFARENHET: Kapellmästare i 28 år för Eskilstunarevyn.

Här kommer jag att berätta exakt hur jag jobbar med musiken till Eskilstunarevyn. Det är ett oerhört ambitiöst mål att följa alla tipsen, men förhoppningsvis kan du snappa upp ett och annat här och var. Lite speciellt med denna intervju är att jag intervjuar mig själv.

Tips om att arbeta med sång och låtar

Vilka är dina bästa tips när man jobbar med sång och med låtar i revyn?

– **1) VÄLJ BRA TONARTER.** Ofta är revylåtar för lågt eller för högt satta. Det är ofta tjejer som får de usla tonarterna och det brukar bero på att man har behållit originaltonarten, men bytt sångare från kille till tjej. Resultatet blir att aktören tvingas prata, sjunga svagt eller byta ut en melodi-ton och det är inte optimalt. Byt genast tonart utifrån vad som är lämpligt för sångaren istället. Strunta i vad låten går i i original. Orkestern måste kunna spela i den tonart som är bäst för sångaren. Det är extra viktigt att hitta rätt tonart om både killar och tjejer sjunger samtidigt. Sedan måste man klura på om de ska sjunga i oktaver eller unisont.

Låt en enda person vara kapellmästare istället för att dela på musikansvaret, är Andreas Zetterbergs råd.
Foto: Tommi Rotonen

2) DELA UPP LÅTEN. Låt inte hela ensemblen alltid sjunga allting i ensemblelåtar. Dela upp låten, skapa en dialog mellan olika aktörer. Det ger musiken variation och skapar en framåtrörelse. Om låten består av olika verser och tonarten är lite halvdålig så låt den byta tonart mellan verserna, ungefär som i *Islands in the Stream* med Dolly Parton/Kenny Rogers.

3) LÅT EN PERSON VARA KAPELLMÄSTARE. Hos oss har jag örnkoll på musiken, som ni strax kommer att läsa. Jag arrangerar allt, både till ensemble och orkester. Jag tror inte på att en person coachar ensemblesången, en annan skriver lite ackord till orkestern och en tredje skriver stämmor till blåssektionen. Det är bäddat för missförstånd och att musikaliska idéer förloras på vägen.

4) LÄGG STÄMMOR. Om ni känner er bekväma med det, låt kapellmästaren lägga stämmor åt er. Det snyggaste brukar vara att stämmorna är arrade av någon, och inte kommer till lite spontant på repen. Spontanstämmor brukar stanna vid att de tillkommer nån ters, men med arrade stämmor finns det oftast en mer finessrik

tanke än bara en ters på toppen. Ha givetvis inte stämmor hela tiden, spara det till refrängen eller refrängens uppbyggnad.

Tips om att skapa musikbakgrunder

Hur jobbar du med musiken i din revy?

– I ett musikprogram tillverkar jag övningsbakgrunder. Det är enkla inspelningar med piano, bas och trummor. Inspekningsarna innehåller bara grundstolpar som kommer att vara på den slutgiltiga versionen. På inspelningarna sjunger jag in allas olika sångstämmor. Jag tillverkar sedan olika mp3-filer av denna låt, dels en per aktör (med bara dennes sång på), en totalversion med alla stämmor på och en helt utan sång (att användas på repetitioner). Alla versioner läggs på Dropbox, där alla som behöver går in och hämtar filerna. Jag ser också till att textfilerna med sångtexten till 100 procent stämmer mot inspelningarna, med korrekta anvisningar om vem som sjunger vad, exempelvis vid medley – detta underlättar för ljudteknikern längre fram.

Efter detta kommer nästa fas: att tillverka bakgrundsspår, eller backtracks. I Eskilstunarevyn jobbar vi oftast så att publiken hör *både* vår 3-mannaorkester (bas, trummor, gitarr) *och* våra musikbakgrunder (backtracks) med massor med instrument på. Det handlar om 2-3 extra keyboarder, en massa rytminstrument, blåsinstrument, synthar och stråkar. Det tillverkas även ett metronomspår till orkestern och till de aktörer som vill ha. Alla nya instrument genereras spår för spår och skickas till vår ljudtekniker.

Jag måste genast understryka att detta är oerhört tidskrävande. Har man inte möjligheten att lägga veckor av kvällsarbete på att tillverka backtracks så bör man avstå. Fördelarna kan dock vara goda längre fram, jag kommer till det.

Givetvis lägger vi enbart till backtracks till en låt om det är rätt för låten. Att använda backtracks plus orkester innebär ju att artisten blir låst – det går inte att sjunga fel och ta om. Om vi har en låt som kräver att orkestern är följsam och beredd på förändringar, ja då görs den låten hundra live. Vår publik har enbart reagerat att det låter bra, ingen har ställt ingående frågor om extramusiken. Har man tre som spelar live och 35 på bakgrundsspåren så verkar publiken köpa det. Det är dessutom inget ovanligt med backtracks plus liveorkester, det används ju av vilken större musikaluppsättning eller vilket rockband som helst, däremot är det lite ovanligt i revysammanhang. Utifrån bakgrunderna gör jag även orkester noter via ett notskrivningsprogram.

Efter detta börjar rep med orkester och med orkester plus ensemble. När vi flyttat in på teatern mixas alla spår av ljudteknikern. Vi börjar också repetera med orkestern, som givetvis har hörlurar eftersom de hör en helt annan mix än publiken. Orkestern måste ju höra metronomspåret, plus att varje musiker har sin egen lyssning (som ställs in via en app på telefonen). Här möter orkestern ensemblen, alla i ensemblen har trådlös in-ear medhörning där man själv sätter nivå på sin egen sång, andras sång, orkester, backtracks och metronom.

Tack vare arbetssättet ovan kan vi, på de låtar vi vill, ha ett mycket stort ljud med många instrument. Det finns ytterligare fördelar med att använda backtracks, och det är att de kan användas för tidsprogrammering hos ljud och ljus.

Hos Eskilstunarevyn går ljud- och ljusbordet med 100 procent automatik i alla låtar. Om melodin är uppdelad på olika aktörer, exempelvis i ett medley, åker reglarna automatiskt upp på exakt rätt ställe för den aktör som har solo. Allt är

Både levande orkester, bild- och musikbakgrund när Eskilstunarevyn spelar. Foto: Tommi Rotonen

programmerat på förhand och systemet missar aldrig.

Samma sak med ljuset, det är programmerat att på minsta trumslag byta moment. Detta är säkert och tidseffektivt när det kommer till ljusprogrammering, eftersom teknikerna spelar in alla sångare (kanal för kanal) och mixer ljud och sätter ljus på dagtid när våra aktörer är på sina vanliga jobb. Allt synkas sedan av ljudbordet som ser till att mikrofonvolym, backtracks, instrumentvolym, ljusmoment och videofiler går på automatik. Alla låtar kommer dessutom alltid gå i rätt tempo, eftersom även inräkningarna finns på metronomspåren.

Tips om att repetera med ensemblen

Pub! Det var mastigt! Hur jobbar du med själva ensemblen då?

– Så fort ensemblen har fått sina övningsbakgrunder så börjar jag parallellt att jobba med dem. De övar till inspelningarna själva och lär sig text, melodier, stämmor och rytm. Vi har, i min revy, slutat att traggla texter tillsammans, utan det gör man hemma eller var man vill. När vi sjunger tillsammans fokuserar jag på att:

1) FÅ ALLA ATT SJUNGA RÄTT TONER.

Om någon har svårt för något speciellt ställe så tar vi det flera gånger till piano. Börjar bara med en röst och sedan lägger på tills vi har hela bilden.

2) SE TILL ATT DET BLIR RYTMISKT TIGHT.

Det spelar ju ingen roll om man har svinbra ljud i salongen, alla artikulerar jättebra, men stavelserna är inte samtidiga – då blir det ju svårt att höra texterna i alla fall. Extra noga måste man vara med hårda slutkonsonanter såsom t och k. Om det är uppdelat melodi/stämsång och sista ordet är "elefant" så kan man låta melodisångaren sjunga "elefanT" medan stämsångarna bara sjunger "elefan". Då blir i alla fall slutkonsonanten tight.

3) JOBBA MED VOLYMSKILLNADER.

Se till att det inte alltid är lika starkt, försök få in dramatiska crescendon (att sjunga starkare) här och var, och se till att det är bra balans mellan melodi och stämmor och mellan stämmor internt. Här kommer givetvis ljudteknikern att spela en avgörande roll i slutet.

Punkterna ovan gäller bara i stämparter, det vill säga i refränger eller i andra musikaliskt markerade moment. I verser, där oftast bara en sjunger, går jag inte in och petar så mycket. Där är det ju upp till aktören att göra melodin mer personlig och levande.

Håll ett positivt sinne, hjälp varandra och var lyhörda så brukar det mesta gå bra. Har du frågor eller behöver råd så kontakta mig, jag finns ju på LIS-kansliet! Vi hör!

ANDREAS ZETTERBERG

Textförfattande

Textförfattaren Mats Eklund

NAMN: Mats Eklund

ERFARENHET: Skrev de första numren till Horndalsrevyn vid 11 års ålder. Huvudförfattare till Östersundrevyn tillsammans med Patrik Zackrisson. Cirka 1 400 texter skrivna. Vunnit flera Revy-SM som textförfattare.

Del 3 i Revyskolan handlar om att skriva texter till revyscenen. Vad bör manusförfattaren tänka på? Vilken arbetsordning fungerar från första idén till dess publiken sitter i bänkraderna? Det får vi lära oss nu.

Tips till textförfattare

MATS EKLUND, du som har skrivit så gallet många nummer, fått med massor till Revy-SM och vunnit flera gånger, hur gör du när du skriver nummer, hur ser hela processen ut? – Jo, jag delar in processen i olika steg:

1. FÅ EN IDÉ

Var vaksam på att idéer till revynummer kan komma när man minst anar det. I början hade jag alltid med en svart vaxduksbok som jag skrev ner olika uppslag i, numer kör jag med mobilen. Det viktigaste är att du kortfattat skriver ner din idé, annars kommer du att glömma. Låt lite tid gå, läs sedan igenom dina idéer. Renodla,

kanske slå ihop fler idéer till en, kanske ta bort. Förr i tiden åkte jag och Patrik Zackrisson på en veckas idéresa per år. Bland annat gick vi på Ströget, där fågelvisslor såldes, och vi började då fundera på vad som skulle hända om man råkar svälja en fågel. Snabbt hittade vi ett café, skrev ner vår idé tillsammans med synopsis (mer om det nedan) som vi sen satte repliker på. Så föddes numret "Birdie nam nam", som spelats i många revyer.

2. SPÅNA

Här går du mer in på djupet av din idé, utan att skriva exakta repliker, det kommer senare. Du vrider och vänder på din idé, funderar ut vad mer man kan göra av den. Häri ligger nog också att fundera ut vilken typ av nummer detta bör bli. Det brukar ofta ge sig av sig självt, man känner själv att "detta är en sketch". Dock bör man inte stänga dörren för andra alternativ, testa åtminstone att tänka tanken "detta kanske borde vara en sång?". Testa olika tankar angående val av typ av nummer innan du bestämmer dig.

3. SKRIV ETT SYNOPSIS

Skriv en handling eller kortfattad översikt av numret, fortfarande utan exakta repliker. Synopsis bör du skriva oavsett vilken typ av nummer det är, om det exempelvis är ett sångnummer så kan du kortfattat skriva vad varje vers bör handla om. På detta sätt gör du som en karta över ditt nya nummer.

4. SKRIV MANUSET

Nu kommer den stora biten, att skriva själva replikerna eller sångtexten och andra viktiga anvisningar. Du har ju ditt synopsis från punkten ovan, så nu gäller det att sätta repliker eller skriva sångtext på det. Detta kapitel delar jag in i olika delar.

a) Ta dig tid. Texter mår bra av att vila. Skriv ett avsnitt, låt det vila ett par dagar och läs det sedan igen med nya ögon. Du kommer då oftast märka om vissa delar är för långa, för korta, svåra att hänga med i och så vidare.

b) Gör texten spelbar. Det är skillnad mellan ett kåseri och en revytext. Om man måste läsa texten, om man måste se

orden för att känna det roliga, ja då är det risk att numret blir svårspelat. Om man klämmer in för många putslustiga ordvitsar i manuset, så att man måste gå tillbaka och fundera över alla fyndigheter när man läser texten, då kan numret bli trögflytande både för aktör och för publik. Du bör också skriva in andra saker än bara talet i manuset, jag tänker på anvisningar såsom entréer och annat som händer i numret. Man ska kunna spela en text utifrån manuset, inte vara tvungen att se en video för att förstå vad som händer. Jag tycker att man tappat mycket av den konstnärliga biten om man bara kopierar en förlaga från en video. I slutändan är detta en regigrej, men jag tycker det är lättare att göra en trovärdig karaktär om man utgår från sig själv och sitt eget skådespeleri än från någon annans skådespeleri på en film. Därför är det viktigt att det som händer står i manus.

c) Läs högt för någon annan. Genom att läsa texten högt för någon annan så märker du oftast själv om texten funkar, eller om det finns delar som inte gör det. Du behöver inte ens få respons från den du läser för, du känner hur det kommer att gå redan när du läser. Den brittiske pjäsförfattaren Ray Cooney gav manus till skådespelarna, lät dem läsa det högt, tog in synpunkter och gjorde sedan ändringar. Vissa revyförfattare jobbar tvärtom, delar ut ett manus som är i deras eget tycke felfritt och propsar på att just detta manus skall spelas. Jag föredrar Cooneys metod.

5. LYSSNA IN PUBLIKEN, UTVÄRDERA OCH ANPASSA MANUSET

– Håll manuset levande även efter det att ni har haft premiär. Lyssna in publiken. Sitter vitsarna som de ska, eller måste några ord läggas om för att vässa en poäng? Känns det som att det finns delar som publiken inte fattar? Finns det sådant som känns utdraget? Utvärdera och anpassa. Manuset är inte klart förrän sista föreställningen är spelad. I farsen vi spelar i Revy-SM, "Älska din nästa – en minifars", hade vi först för högt tempo, det kände vi själva redan i skrivfasen. Vi fick lägga till någon replik, dra ut någon sekund på något annat. Publiken måste hinna hänga med i tankarna i numret.

För tio år sedan, 2007, tävlade Östersundsrevyn i Motala med sketchen "Kaos är granne med svärmor", författad av Patrik Zackrisson och Mats Eklund. Foto: Stina Elg.

Tips om sångtexter

Ok! Hur tänker du beträffande sångtexter?

– Det är samma process som ovan.

Använd gärna synopsis även vid sångtexter, så du vet vad varje vers ska handla om. Sketcher kan man gärna skriva flera personer tillsammans, som i vårt fall, Patrik Zackrisson och jag, men det är värre att krysta fram sångtexter tillsammans. Däremot kan man skriva någon vers var och skicka datorn fram och tillbaka. Synopsis finns ju att följa.

Orden bör rimma på de ställen där originaltextens ord rimmar, annars ger man ett slarvigt intryck. Ett undantag är givetvis att använda ett anti-rim som en komisk poäng, det är en helt annan sak. Jag föredrar också rak ordföljd, skriv "vi är glada", skriv inte "glada vi är". Vid omkastad ordföljd blir texten konstlad och högravande och det blir halvtaffligt skriven födelsedagsvisa av det hela.

Varje rad måste heller inte vara en hel mening. Man kan få en komisk effekt genom att bryta upp det ibland. Jag skrev en text på "Fångad av en stormvind", jag skrev:

*"Centerns Olof har en ko
-alitionsregering med Bildt och Westerberg"*

Gör gärna ROLIGA sångtexter. Det blir ofta allvarliga teman när det är sång, och det är en smal balansgång mellan att träffa rätt och att det blir pekoral. Testa att göra om en sketch eller monolog till sång, med punchliner i refrängen.

Tips om monologer

Tack för det! Och monolog?

– Jag slår ett slag för den klassiska revy-monologen. Den klassiska revymonologen återberättar en händelse med hjälp av skicklig berättarteknik som håller publiken fångad. Den består inte av en massa ordvitsar, utan berättaren låter publiken hänga med i målade beskrivningar av historien. I monologen kan otroliga och häftiga scenarier beskrivas som inte låter sig göras i en sketch, till exempel ett kök som fullständigt exploderar - jättedyrt att visa i sketchform.

Nuförtiden är det poppis med det jag kallar "utklädda ordvitsar". Någon klär exempelvis ut sig till hund och sedan drar den ordvitsar in absurdum på temat hundar, modell "Jag fick inte åka färja, det var tax free" och 4 000 vitsar till. Vad tycker du om sådant?

– Sådana nummer kan fylla en funktion i en revy, om man inte har alltför många av den sorten, och de kan få folk att skratta. Hantverksmässigt är de inte så eleganta. Att hitta ordvitsar på nätet och krysta ihop dem till en "ny" text imponerar inte.

Om en revy tvingas stryka ett nummer som du har skrivit, hur tänker du då?

– Jag har aldrig haft problem med det. Jag känner det inte som någon förlust, det kan ju finnas många anledningar till att ett nummer blir struket. Nummer kan ibland flyttas till nästa år. "Pinocchioeffekten" spelades i många andra revyer

innan Östersund körde den, vi kände hela tiden att vi hade många andra daterade nummer att prioritera. Om vi stryker ett nummer för att vi känner att kvaliteten är för låg, då får man lära sig av det. Vi skrattar så vi gråter när vi skriver ibland, men sen drar vi numret för ensemblen med noll respons. Då har vår bild av numret försvunnit, vi har inte lyckats få ner det roliga i manuset. Då får man jobba ännu mer med manuset, annars blir det bara konstigt.

Allmänna skrivtips

Jag förstår. Har du några sista småtips att ge till andra revymanusförfattare?

– Visst!

a) Skriv inte i en genre du inte gillar, som gjort för att bli fel. Hatar du buskis så skriv inte buskis.

b) Jag betonar vikten av att låta texten vila och att det måste få ta tid. Du måste skapa distans till texten för att kunna förbättra den. Vi skriver någon vecka, tar någon vecka ledigt, skriver igen osv.

c) Gå och se många revyer, insup genren så mycket som möjligt. Kerstin Ekmans råd: "Vill du bli en bra författare så måste du läsa mycket".

d) Skriv mycket. Det är ett hantverk att skriva manus. Patrik och jag hade lite tur: Vi satt med ett antal texter vi tyckte var ospelbara och fick idén att de kanske skulle göra sig bättre på radio. Vi kontaktade Radio Jämtland, som köpte in fem avsnitt. Det blev sedermera över 200 radioprogram, alla med nyskrivna radiorevytexter. Vi tappade respekten för det vita arket, vi lärde oss att det egentligen bara är att börja skriva. Kom igång och skriv något, du kan alltid backa tillbaka och förändra och förbättra. Det är en bra skola att tvingas skriva massor. Radiosketcher måste dessutom textmässigt vara tydliga, eftersom publiken, det vill säga lyssnarna, inte ser vad som händer.

e) Underskatta aldrig lite lek och barnsligheter under arbetet. Lekfullheten är det bästa botemedlet mot ett stelt arbetsklimat. Övriga varandra med något crazy! Vi leker ibland kurragegömma utan att man först säger till att leken har börjat. Plötsligt är bara den andra borta! Roa er och ha kul, då blir det bra texter.

ANDREAS ZETTERBERG

Koreografi och dans

Koreografen Emelie Holmberg

NAMN: Emelie Holmberg

ERFARENHET: Varit med i Iggesundrevyn som dansare och koreograf sedan 2007. Vunnit Revy-SM tre gånger i dans- och rytmklassen.

Revyskolans fjärde del handlar om rörelser. Om tempo och uppbyggnad av en show och om kopplingen mellan dans och dramatik.

Tips om att arbeta med revykoreografi

Hej Emelie! Vilka är dina bästa tips att ge till våra revykoreografer runtom i landet?

– Hej själv! Jag har flera tips till koreografer, tipsen kommer här:

1. GÖR ETT KOMPLETT NUMMER AV DANSNUMRET

I min revy, Iggesundrevyn, behandlar vi dansnummer med samma noggrannhet som alla andra nummer. Jag vet revyer där dansnumren faktiskt bara är en sorts utfyllnad, något som *måste* vara med, kanske bara för att någon annan måste hinna byta om. Har revyn en sådan inställning till dansnummer, blir det ofta inte så mycket med dessa nummer, de blir på sin höjd just utfyllnad. Gör som vi, behandla dansnumren med full respekt istället och låt dessa vara riktigt genomarbetade.

2. FÅ IN MER INNEHÅLL ÄN BARA DANS

En välskriven sketch innehåller ju inte bara vitsar. Det finns ju en story, dynamik, oväntade vändningar, intressant öppning och oväntad slutpoäng. Alla de sakerna bör även finnas i ett dansnummer; ett dansnummer bör inte enbart innehålla en massa staplade lättare eller svårare danssteg. Det blir mera intressant för publiken om det finns en historia, en handling.

3. SE TILL ATT NUMREN TILLTALAR ÄVEN DEM SOM ÄR OINTRESSERADE AV DANS

Oavsett om publiken kan dans eller ej så ska de kunna uppskatta numret. När en dansintresserad människa tycker att numret är bra, då är det helt rätt. Publiken uppskattar sällan enbart svåra danssteg, de vill ha show – de vill ha underhållning.

Tips om att bygga upp ett dansnummer

Ah, bra tips! Om vi går lite på djupet vad gäller uppbyggnaden, vad tänker du då?

– Det gäller att ha en bra öppning, att fånga publikens intresse. Detta får man givetvis genom att överraska på något sätt, till exempel genom att börja med något annat (vi har vid ett tillfälle inlett ett dansnummer med en dikt), använda ett redskap eller en sak, på ett ovanligt vis, som leder fram till dans. Spela en ovanlig musik, utnyttja scentekniken på ett nytt sätt osv.

När numret väl har startat gäller det att inte tappa tempo. Blanda upp standardmässiga danssteg med överraskningar och effekter här och var för att bibehålla intresse. Här gäller det att tänka i olika riktningar. En del dansnummer är tyvärr helt platta, genom att folk bara rör sig åt höger och åt vänster, men här gäller det att tänka i alla riktningar: framåt, bakåt, diagonal, högt, lågt osv.

Till sist bör numret avslutas som en sketch – med en bra poäng. Här slänger du in en ny effekt eller ett maffigt danssteg du inte visat tidigare.

Grundliga förberedelser krävs för att skapa ett dansnummer likväl som en sketch. Det kan hänga på ett hår om publiken ska förstå intentionen och poängen. Foto: Madeleine Engberg

Hur funkar det här med att koreografera till en nyskriven text?

– Jag brukar undvika att låta koreografin härma exakt det som sjungs i texten, förutom när jag får en beställning att det ska vara just så. Vid några tillfällen kan en stark koppling mellan exakta ord och samtidiga rörelser förstärka, men oftast blir det bara löjligt.

Jag låter hellre innehållet från en hel vers präglade rörelse än enstaka ord. I ballader och allvarliga låtar kan det dock vara ok, men undvik för stark koppling; visa inte ett hjärta med fingrarna när man sjunger ordet hjärta.

Kort sagt: om du har en klar tanke med att låta koreografin tydligt spegla textens innehåll just nu – då är det ok. Att bara slänga in för att det är enkelt för att hitta på steg till texten – då blir det löjligt.

Tack för det! Samtidighet och synk, är det viktigt?

– Om rörelser ska vara synkade, då ska de verkligen vara supersynkade dansarna emellan, annars får man lägga en rytmiskt och rörelsemässigt friare koreografi.

Det gäller att jobba med små delar i taget, jobba med varje detalj, varje vinkel på varje kroppsdel. Det tar tid, men det ger resultat. Du lyckas bäst med samtidighet och lika rörelser om du arbetar med dansare som kommer från samma dans-tradition, det vill säga dansare som har samma typ av rörelsespråk. Det är jobbigt att se när dans som ska vara synkad och tight inte är det, så lyckas man inte med samtidigheten bör man välja en friare form av dans.

Emelie Holmberg är utbildad dansare. I många revyer finns skickliga dansare som är vana att ta koreografi. Foto: Madeleine Engberg

2013 deltog Iggesundsrevyn i Revy-SM i Skövde. Dansnumret "Besatt", som koreograferats av Emelie Holmberg, tog hem SM-guld i dans- och rytmkategorin. Foto: Stina Elg

Tips till dansare

Aha, I see! Du, det är vanligt att revyer har några ensemblemedlemmar som är enbart dansare, och andra som mer skådespelar och sjunger. Vilka tips har du att ge till dem som är enbart dansare?

– Jo, att dansa i en revy skiljer sig litegrand från att dansa i andra sammanhang. I revy måste du bjuda mer på dig själv, du måste ha mycket utstrålning och mycket leende. Det är mycket showdans i revy, i kontrast till dans i mer konventionella teaterpjäser då man istället kan få plocka fram mer dramatiska sidor. I Iggesundsrevyn utgår vi mycket från cheerleaderdansare, som ju har mycket show och leenden i sig. Med dem får vi istället jobba på att ta fram fler delar av deras personlighet, för som dansare i en revy måste du vara beredd på att du kan åka på fler insatser i föreställningen än bara som dansare. Man måste vara användbar i uppsättningen, kunna hoppa in som höna eller älskarinna i en sketch utan problem. Våga vara dig själv, våga göra bort dig.

Sedan gäller det att kunna arbeta tillsammans med koreografen. För mig är det uppskattat att dansarna kommer med synpunkter och tillägg själva till den koreografi jag gjort. Kör inte över koreografen, men var inte heller rädd att komma med förslag. Koreografi bör skapas i samarbete koreograf och dansare emellan.

Var ärliga med varandra. Våga säga vad ni tycker och känner, det är superviktigt med bra relation och med en bra kommunikation. Umgås utanför revyn, ät frukost ihop, gå och simma tillsammans. Funkar

man bra ihop så syns det på scenen. Det är viktigt att vara måna om varandra som grupp. Koreografen är chef, men sätter sig inte över andra för det. Man ska funka ihop och hjälpa och stötta varandra.

Tack för de tipsen! Har du något matnyttigt att ge till de andra i ensemblen, de som mest sjunger och agerar, men tvingas vara med i dans i öppnings- och finalnummer?

– Absolut. Till att börja med: blanda in din personliga stil i dansen och häng inte upp dig 100 procent på koreografen. Det är bättre att göra lite småfel med stor charm än, som man ser ibland, att aktörer går och räknar till åtta i huvudet för att de ska kunna sätta stegen, men med helt avstängt uttryck. Släpp fram din personlighet istället för att fokusera allt du har på dansen.

Tekniska kringtips

Tack, det rådet tror jag alla revyaktörer tar till sig utan problem. Slutligen, finns det några tekniska hjälpmedel du kan rekommendera?

– Ja, vi på scenen har en egen facebook-grupp där jag delar filmer från koreografi och repetitioner. Där kan gruppen diskutera, titta på sig själv och på andra. När nästa rep kommer, brukar folk ha tittat och kommit fram till vissa insikter om vissa detaljer och det skapar större kunskap kring koreografen. Att filma är bra grejor! Ibland filmar jag mig själv på förhand när jag dansar min egen koreografi, både i tempo till musik och utan

tempo där jag stannar upp och förklarar. Ensemblen tittar på videon och är då dansmässigt hyfsat insatta i koreografen redan till första repet!

Har du något slutord?

Ha kul, det är väl alltid det. Gör med hjärta och själ. Tycker ni att det ni gör är kul så syns det!

ANDREAS ZETTERBERG

Följ hela serien
i Svensk Revy

10 delar om revy

#1 2017

Del 1 – Regi och skådespeleri
Del 2 – Sång och musik

#2 2017

Del 3 – Textförfattande
Del 4 – Koreografi & dans

#3 2017

Del 5 – Producentkap, ledarskap, ekonomi
Del 6 – Marknadsföring och biljettförsäljning

#4 2017

Del 7 – Ljud, ljus & teknik
Del 8 – Kläder, sömnad, peruk och smink

#1 2018

Del 9 – Scenografi och byggnation
Del 10 – Slutord

Producent- och ledarskap/ekonomi

Producenten Magnus Wernersson

NAMN: Magnus Wernersson

ERFARENHET: Producent för Falkenbergsrevyn som är Sveriges största nyårsrevy. Startade Krogseredsrevyn 1982 som då spelade en enda föreställning. Året efter blev det två, därefter fyra och sedan tio och på den vägen är det. Revyn växte, flyttade fyra mil in till stan och bytte namn till Falkenbergsrevyn. Magnus säger att han inte såg sig som producent till en början. Det är först i efterhand som han har förstått att han nog faktiskt var det.

Det är dags för del 5 i artikelserien Revyskolan. Här grottar vi ner oss i producentens arbete, ledarskap och ekonomi och det är Magnus Wernersson från Falkenbergsevy som är experten. Trevlig läsning!

Tips kring ekonomi

MAGNUS WERNERSSON, tack för att du ställer upp som expert i ämnena ekonomi och producentskap/ledarskap. Du, om vi börjar att prata ekonomi: Vilka är dina bästa tips att ge våra medlemsrevyer?

– Ja, det övergripande svaret är att ha större intäkter än kostnader, så klart. Det i sin tur åstadkommer man genom att göra ett antal viktiga uppgifter, nämligen:

1. GÖR EN BUDGET OCH RÄTTA MUNNEN EFTER MATSÄCKEN

Om ni aldrig har gjort en budget förr, så använd förra produktionens faktiska intäkter och kostnader som bas. Under repetitions- och spelperioden stämmer ni av utfallet mot budget och vidtar åtgärder, om det krävs. Om ni inte säljer så mycket biljetter på förköp som ni hade tänkt, kanske ni måste avstå från den där rökmaskinen eller ljuseffekten för att inte riskera att gå back. När spelperioden är över, stäm av verkligheten mot budgeten igen och gör tidigt en ny budget för kommande säsong.

2. LÄGG KOSTNADER PÅ SAKER SOM ÄR VIKTIGA FÖR PUBLIKEN

Jag ser ofta att när en revy har gått ekonomiskt bra så är skillnaden till efterkommande år mer teknik. Det tycker jag är otaktiskt. Jag menar att ljuset, om vi tar ljus som exempel, absolut inte får vara dåligt – för då märker folk det, men det behöver heller inte vara världsklass. När man har ett bra ljus och sedan gör en produktion med bra vinst så bör man istället satsa pengarna på sådant som verkligen höjer kvaliteten i publikens ögon och det menar jag snarare är en skicklig aktör som lyfter showen, eller varför inte en riktigt bra regissör som höjer kvaliteten på hela revyföreställningen. Man kan inte sminka en gris, kan man lite krasst säga.

finns nummer att repetera, att numren har blivit rollbesatta, att folk har fått materialet och kanske till och med övat lite. Ska orkestern vara med, måste jag se till att de kan låtarna i tid så att repetitionen blir fruktbar.

Jag försöker alltid ligga steget före. Om man har minutiös ordning på repschemat *då* kan man nämligen tillåta sig att improvisera. Då syns exempelvis att ”ja, vi hinner spåna lite extra på det här numret eftersom aktören till nästa nummer kommer först om 20 minuter” osv. Den kollen finns inte om det inte finns ett schema.

Det går inte att improvisera och vara spontan i ett kaos, det går bara att göra i en ordnad situation. I ett kaotiskt schema, eller utan schema, riskerar man hela tiden att glömma saker, revynummer hamnar på efterkälken osv. Det är också viktigt att ensemblen och gänget runt revyn väl känner till vad mina uppgifter och mitt ansvar som producent är och det tror jag de gör.

Under repetitionsperioden lägger jag mycket tid på att träffa och prata med vår regissör och koreograf under kvällstid. På dagtid är de ju upptagna av repetitioner och det är lättare att ta lite mer övergripande snack kvällstid. Vi försöker också få till återkommande avstämningsmöten med vårt kreativa team. Det kan tyvärr ofta vara svårt att få till tid för detta, men det är oerhört viktigt och efterfrågat.

Tips till producenter

TACK FÖR DE TIPSEN, MAGNUS! Om vi svänger in samtalet mot producentskap och ledarskap, då undrar jag: Vad gör en producent? Vad gör du och vad tycker du en producent ska göra?

1) FÖRBERED ALLT

Producenten kan inte göra allt, men den måste se till att saker och ting blir gjorda, i tid. Som producent: behåll de arbetsuppgifter du är bra på och trivs med och delegera bort de andra. Inför exempelvis repetitioner tillverkar jag ett noggrant tidsschema så att vi varje rep vet vilka nummer som ska repas och vilka som ska vara med. Det kräver ju ett förarbete, jag måste tidigt ha kollat hur folk kan repetera och bokat lokaler. Jag måste se till att det

2) SYNKA ALLT

Som producent måste jag se till att förberedelser inom alla delar av revyskapandet håller samma hastighet och att ingen del hamnar på efterkälken. När fotona till programbladet ska tas, måste jag se till att kläder finns, att föreställningen har ett namn osv. De bitarna kan inte släpa efter. När ett nummer med två basfioler ska repas måste det finnas två basfioler. När premiären kommer måste café och garderob vara bemannade osv. Jag ser till att inte några aspekter av publikens revyupplevelse glöms bort utan att allting ligger med i förberedelsearbetet. Det jag inte gör själv delegerar jag, så klart. Jag har ett stort kontrollbehov, men har också genom åren lärt mig vilka som alltid håller vad de lovat och var man lite mer aktivt måste sätta in stötarna för att påminna och ligga på. Ingen nämnd, ingen glömd.

"Samma procedur som förra året?" Nja, en balans mellan att testa nytt och att sitta säkert är snarare att föredra, enligt Magnus Wernersson. Men i Falkenbergsrevyn sketch funkade det utmärkt som satir med gamla invanda nyårsprocedurer. Foto: Stina Elg

3) SE ALLA I GÄNGET

Som chef gäller det att ta in alla i gänget. Alla ska känna sig betydelsefulla, allas idéer ska lyssnas på. Sedan behöver man inte tillgodose allas åsikter, men de ska i alla fall höras på och diskuteras.

4) SE TILL ATT HA ROLIGT/SKAPA EN BRA FÖRESTÄLLNING

Jag tror att dessa två tips går hand i hand och är två sidor av samma mynt. Om man har roligt tillsammans så märks det, och föreställningen blir bättre. Givetvis finns också verkan åt andra hållet, när man har en bra föreställning blir det kul! Som sagt: se till att lägga kostnaderna på sådant som folk verkligen märker av så blir föreställningen bättre och stämningen högre.

5) SÄTT UPP EN TYDLIG VISION OCH VÄX MED DEN

Ta reda på vad ni vill och sätt upp mål. Ett mål kan vara "vi ska spela X antal föreställningar", "vi ska ha X antal besökare i år" eller "vi ska gå med X kronor i vinst". Var inte heller rädd för att växa. Jag vet revyer där producenten klart förmedlar "nej, vi ska inte bli större nu", men där jag vet att det finns medlemmar som har både potential och vilja att ta revyn så att säga till nästa nivå. Om ni inte nådde målet, analysera vad det kan ha berott på och gör förändringar. Har man inga mål har man heller inget att sträva mot.

6) MARKNADSFÖR OCH SÄLJ

Hur bra ni än är så kommer föreställningen inte sälja sig själv. Jag har t ex hört om en fri teatergrupp som repeterade flitigt och när det närmade sig premiären frågade någon: "Hur går det med försäljningen?" "Det går dåligt", blev svaret. Då visade det sig att de lådor som de satt på när de fikade innehöll föreställningens reklammaterial. Du kan inte börja med marknadsföringen först runt premiären, det är alldeles för sent. Du ska också vara tidigt ute och söka samarbeten med andra lokala aktörer som är bra för din revy.

Konkreta råd

Tack, det var stora tips av omfattande karaktär. Har du några sista konkreta råd till våra revyproducenter?

1) BALANSERA MELLAN ATT TESTA NYTT OCH ATT SITTA SÄKERT

Många frågor som producenten brottas med är "ska vi testa det här nya greppet, eller ska vi köra vidare på den här inarbetade metoden". Här finns det givetvis inga generella tips att ge mer än att du steg för steg kommer att öva upp din förmåga att balansera dessa båda.

2) NOTERA ALLT

Tro inte att du kommer ihåg nånting. Så fort du får en idé till ett nummer, hör en lämplig låt, ser ett användbart citat osv; skriv upp det! Numera har man ju allt i mobilen, men förr var det papper och penna som gällde. För alla saker måste skrivas upp, det jag tydligt har lärt mig är att jag inte kommer att komma ihåg alla uppslag och idéer man möts av.

3) TA INTE UPP SAKER INFÖR GRUPPEN

Om du har synpunkter på en regissörs, koreografs, kapellmästares (etc) arbete, så ta det enskilt med den berörda, ta inte upp det i gruppen. Det undergräver personens förmåga att känna tillit och du måste, som producent, tydligt visa att du litar på dem du tillsatt att utföra ett arbete.

Utmärkt Magnus, jag är säker på att många revyer kommer att ta till sig av dina råd. Tack.

ANDREAS ZETTERBERG

Här är gänget som ska bjuda på en ny härlig Falkenbergsrevy 2018.

Foto: Falkenbergsrevyn

Marknadsföring och biljettförsäljning

Marknadsföraren Jakob Byskén

NAMN: Jakob Byskén

ERFARENHET: Spelat revy i Vetlanda i tre år och i Osby ett år. Tillsammans med Martin Hallberg Jarflod i produktionsbolaget MOJ Entertain har Jakob Byskén satt upp buskisföreställningar, humorshower, krogshower och företagsevent. Driver eget företag med inriktning på kommunikation och marknadsföringsstrategier i sociala medier och bland företagets kunder finns ett antal butiker inom livsmedelsförsäljning, i bilbranchen och inom personalrekrytering.

Revyskolans sjätte del ger dig råd i praktisk marknadsföring och tips om hur du hanterar revyns biljettförsäljning på ett smartare sätt. För du gillar väl att locka publik till din lokalrevy?

MOJ Entertain är Jakob Byskén och Martin Jarflod. Här från Revy-SM 2017 där de deltog med numret Dramaten. Foto: Stina Elg.

Om sociala medier

JAKOB BYSKÉN, du har berättat för mig att den här artikeln inte kommer att svara på den fråga som många av Sveriges revyer nu ställer sig, nämligen "Hur gör man reklam på Facebook?". Varför inte då?

– Du menar "i sociala medier"? För vi ska inte, i de här sammanhangen, begränsa oss till enbart Facebook.

Det korta svaret på frågan är att hemligheterna och nycklarna för att lyckas med innehållet på sociala medier är en alltför komplex fråga för att rymmas i denna tidningsartikel.

Marknadsföring via sociala medier kan utan tvekan vara oerhört kraftfullt och spara in en hel del pengar, men, man måste göra rätt. Gör man fel, såsom att lägga ut fel sorts bilder, fel sorts statustext, fel tillfälle, inte se helheten osv riskerar man att bli utan resultat eller till och med skapa negativ PR.

Ok, men finns det några generella råd, utan att gå in på detaljer?

– Ja, sälj inte biljetter, skapa istället en relation med kunden. Signalera "Hallå där kompis, kolla vad vi gör!" istället för "Kom och köp!".

Enda gången du kan ha information med mer kom och köp-karaktär är vid själva biljettsläppet, och då för att det är en nyhet – biljetterna släpps ju nu.

Aha. Är det svårt tekniskt att komma igång med exempelvis Facebookkampanjer?

– Nej. Revyn måste ha en egen sida på Facebook och sidadministratören måste kunna betala med kort. Att tillverka själva annonskampanjerna på sociala medier i allmänhet är enkelt, men att skapa innehållet, det vi kallar "content", det är oftast det svåra.

Har du några tips för den som vill lära sig mer om content, innehållet, i kommunikation via sociala medier?

– Ja, exempelvis kan man ju gå någon av de kurser LIS brukar arrangera i ämnet

och så kan man läsa "Digital succé" av Frida Boisen. Den har några år på nacken men den står sig än.

Ok, då pratar vi om något annat. Har du några generella tips hur man bör marknadsföra sig?

–Ja, till att börja med ska man ha ett bra samarbete med lokalpressen. Där kan din revy få bra rabatter både på tryckta annonser och på digala annonser, som även ger bra statistik. Tidningen har också att vinna på att revyn i regel tar upp saker som stått i tidningen, det blir som ett samarbete.

Sedan gäller det att göra en bra affisch och se till att få ut den, mer om det nedan. Ja, och så sociala medier då. Det finns givetvis fler sätt såsom att synas i rätt sammanhang, knyta bra kontakter med stora lokala aktörer osv. Sedan ska man, i alla lägen, ha en uppdaterad hemsida. *Jaha, ska man fortfarande använda tidningsannonser alltså? Det trodde jag var stendött!*

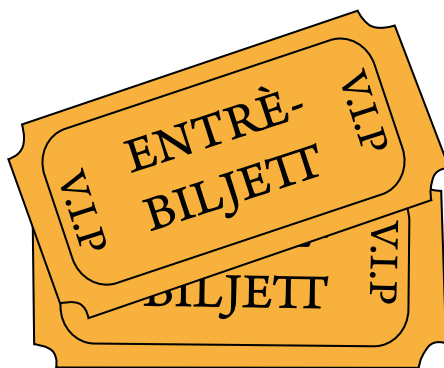
– Ja, eftersom en revys kundkrets i regel består av spridda åldrar. Det finns delar av kundunderlaget som inte är så aktiva på sociala medier eller ute i vimlet. Däremot ska man lägga en mindre del av reklam-budgeten på tidningsannonser än vad man gjorde för säg 5 år sedan.

All right, hur gör man med affischer då?

– Jo, när du designar en affisch ska du ställa dig frågan: "Vad vill vi uppnå med denna design"? Vill du informera eller skapa ett intresse? Jag tycker man ska skapa intresse med sin affisch, alltså stryker man en hel del av informationen som man istället lägger på sin hemsida och helst även på ortens turistbyrås hemsida. Information ska enkelt kunna sökas fram av kunden och inte tvingas på densamme. För att skapa intresse med sin affisch tar man med signifikanta saker för revyn såsom logga och aktörernas ansikten, stort och tydligt.

Artikelförfattaren/kanslisten Andreas Zetterberg använder flitigt sociala medier för att marknadsföra Lokalreyver i Sverige. Foto: Stina Elg

Om biljettförsäljning

Tack för de tipsen. Hur gör man för att sälja biljetterna då?

1) ANVÄND ETT BILJETTSYSTEM I KOMBINATION MED FÖRSÄLJNING ÖVER DISK, PÅ FLERA STÄLLEN

Se alltså till att använda ett modernt biljettsystem som är öppet dygnet runt och där kunderna kan betala med kort, i kombination med ortens mest välkända biljettförsäljningsställen över disk. Om ett antal butiker är kända för att sälja biljetter, ska publiken kunna köpa revyns biljetter hos dessa.

Vad gäller biljettsystem så tycker jag att LIS:s samarbetspartner Nortic är riktigt bra. De lyssnar på kunderna och har utmärkta rapport- och statistikfunktioner i programmet. Det är också enkelt att skapa merförsäljningssidor, såsom att kunden, efter att ha beställt biljetter, kommer till en ny sida där den kan förboka exempelvis pausfika. Även att lägga till matförsäljning och grupprabatter är enkelt.

Givetvis är revyn själv också återförsäljare och tar hand om gruppbokningar.

2) BEGÄR INFORMATION

Information om kunden är värdefullt. Utöver namn ska du se till att du både i biljettsystemet och hos återförsäljaren får in som minst kundens epost och mobilnummer, som sedan kan användas till utskick av olika slag.

3) LÄGG ÅTERFÖRSÄLJARENS PROVISION OVANPÅ BILJETTPRISET

Vid biljettköp över disk bör återförsäljarens provision, kalla den förköpsavgift, ligga ovanpå biljettpriiset. Biljettköpet är en tjänst som återförsäljaren tillhandahåller och tar betalt för, den tjänsten ingår inte i kundens revyupplevelse.

Ok! Slutligen: Hur maximerar revyn kundens upplevelse, och kanske sina egna intäkter, vid själva revybesöket?

– Det gäller att se revybesöket som en helhet. Kundens revybesök börjar redan tidigt i veckan, eftersom kunden redan på måndagen börjar bygga upp förväntningar inför revybesöket, planera osv. Givetvis har man skapat förutsättningar för en helkväll, revyn säljer ju inte *enbart* ett revybesök utan har även samarbeten med flera restauranger. Tänk igenom kundens flöde: när kunden kommer till teatern ska den bli bra bemött, kunden ska veta vart han eller hon ska gå, det ska vara en upplevelse att hänga in jackan och toaletterna ska vara fräscha osv.

Tidigt i veckan kan revyn dessutom göra ett epostutskick, epostadresserna fås ju från biljettsystemet. I utskicket visar man vilka möjligheter som finns för kunden under revybesöket (foajéfika, garderob etc) utan att vara alltför säljande. Kunden ska inte känna att den hälsar på hos en telefonförsäljare. 80 procent information och 20 procent sälj är en bra fördelning. För att göra mejlutskick kan man använda Get A Newsletter (googla på det), som är en enkel tjänst att använda.

ANDREAS ZETTERBERG

Följ hela serien
i Svensk Revy

10 delar om revy

#1 2017

Del 1 – Regi och skådespeleri
Del 2 – Sång och musik

#2 2017

Del 3 – Textförfattande
Del 4 – Koreografi & dans

#3 2017

Del 5 – Producent- och ledarskap, ekonomi
Del 6 – Marknadsföring, biljettförsäljning

#4 2017

Del 7 – Ljud, ljus & teknik
Del 8 – Kläder, sömnad, peruk och smink

#1 2018

Del 9 – Scenografi och byggnation
Del 10 – Slutord

Ljud, ljus och teknik

Ljudteknikern Alfred Magnusson

NAMN: Alfred Magnusson

ERFARENHET: Är sedan 2011 ljudtekniker, teknisk koordinator och totalleverantör av teknik vid Katrineholmsrevyn. Tidigare ljudtekniker vid Eskilstunarevyn. Via företaget Dizzy Duck Productions AB har Alfred arbetat som tekniker på konserter inom olika genrer och vid konferenser, festivaler, teater och musikal. Alfred har även turnerat med jazz- och hårdrocksband.

Del 7 i artikelserien Revyskolan behandlar ljud, ljus och teknik. Den som ska lära oss lite mer om dessa områden är Alfred Magnusson från Dizzy Duck Productions i Eskilstuna.

Tips om koordination

ALFRED MAGNUSSON, tack för att du ställer upp på en intervju. Hur ser ditt arbete som teknisk koordinator vid en revy ut? Vilka steg går ni tekniker igenom?

1) KICKOFF OCH INLEDANDE MÖTEN

Redan vid Katrineholmsrevyns kickoff berättar produktionsgruppen om tänkta sketcher och låtar, jag blir tidigt insatt i tankeprocessen kring den nya revyn. Producent, kapellmästare, scenograf, regissör med flera är närvarande och berättar om sina visioner för den kommande föreställningen. De går inte in på alla detaljer, men produktionsgruppen ger mig en bra överblick. Vi tar även ett tidigt möte där vi diskuterar mer ingående.

2) GRUBBLA, INVENTERA OCH PRESENTERA EN IDÉ

Nästa steg är att jag som tekniker funderar över olika lösningar som producentgruppen önskat. Efter att ha haft kontinuerlig kontakt med producent, regissör, kapellmästare med flera presenterar jag min lösning. Jag har även tagit en djup kontakt med scenografen för att säkerställa att mina idéer kring tekniken passar väl in med den scenografi som ligger till grund för den fasta scenbilden, föreställningen igenom. Just i mitt fall så äger mitt eget bolag, Dizzy Duck Production AB, tekniken så jag tänker nu igenom om jag har gjort några spännande, tekniska nyinköp som kan passa i showen. För den som hyr in teknik är det istället läge att kolla hyrpriser på diverse teknisk apparatur. När produktionsgruppen godkänt min tekniska idé går vi vidare.

3) BEGÄRA IN INFORMATION OCH BÖRJA PROGRAMMERA VIRTUELLT

Detta är ett steg som jag inser att inte alla revyer har resurser att genomföra. Jag och mina medtekniker och designer har alltså en modell av teatern i datorn, i denna modell hängs virtuella lampor upp. Jag begär även in musikalisk information från kapellmästare och ibland från koreograf. Jag får exempelvis reda på vad det är för form på en låt: verser, refränger, längd på intro, tempo på låten, stuk, så att vi kan börja programmera i datorn. Sedan hänger man upp de riktiga lamporna i verkligheten där man har hängt upp de virtuella så mycket av ljusprogrammeringen är gjord redan innan man flyttar in på scenen.

4) BYGGA

Vi bygger scenen med all teknik på cirka två dagar. Även scenograf och snickare är med i arbetet.

Tips om ljussättning

Du, om vi snöar in oss på ljus ett tag, vad tycker du är den mest prisvärda lösningen eller produkten för att få till ljuset?

– Att man använder fasta lampor på vetiga sätt, exempelvis genom att belysa scenytan. Rörliga lampor är jättesnygga, men dyra att hyra in och kräver stor kunskap av

den som ska programmera dem. Är man det minsta osäker här, är det bättre investerade pengar att belysa scenen med fast ljus och få till detta riktigt snyggt istället för ett halvdant jobb med rörliga lampor. Det är dessutom mycket billigare. Jag personligen arbetar mer med ljud, men när jag gör jobb på ljussidan, ser jag till att de är enkla, men vältajmade och genomarbetade.

Om produktionen har en person som är duktig och snabb på programmering av rörligt ljus så är det såklart toppen – då ska man ju använda dennes kompetens – men om den kunskapen inte finns är det bättre att avstå rörligt och förfina det fasta ljuset.

Jag fattar! Projektorskärm eller rentav LED-skärm, är det bra?

– Ja, under förutsättning att man har material att visa på skärmen. Skärmen i sig löser inga problem om man inte har någon eller några som tar på sig det omfattande arbetet att skapa bilder, filmer, animationer och liknande till skärmen. En vit skärm som inte används ser mycket illa ut. Jag och mina andra tekniker i produktionen gör materialet själva i Premiere och i Photoshop. Det finns även år då vi struntat i att ha skärm, eftersom vi inte tycker att något nummer absolut kräver det. Även det motsatta kan gälla, det kan ju finnas nummer som absolut kräver en skärm för att fungera. Ett billigare och enklare alternativ än både LED- och projektorskärm är att använda en eller två tv-apparater. De kan absolut göra jobbet i vissa lägen. De är för små att visa text på, men de kan absolut användas för att skapa en stämning. De sätts med fördel på stativ såg två meter från golvet. Tv-apparater för scenbruk går att hyra hos de flesta teknikfirmor.

Tips om ljuddesign

Om vi pratar ljud, vad ska producenten lägga pengarna på där?

– Bra trådlösa mikrofonsystem till aktörerna, tveklöst. I revy är texthörbarheten A och O, då fungerar det inte med de allra billigaste systemen, de ger för dålig ljudkvalitet och har en för osäker och opålitlig sändning och mottagning av signaler. Om texterna inte hörs är det främst vi ljudtekniker som får skulden - ofta orgrundat.

DPA är det märke jag föredrar, de är stora inom uppmickning av sträng- och blåsinstrument och har utmärkta myggmickar (www.dpamicrophones.com).

DPA tillverkar endast själva mikrofonerna, som sändare och mottagare använder vi Mipro, som är stabila och prisvärda och har fantastiskt bra batteritid. Vissa revyer kör handmick på sångnummer och headset eller tejpade myggor bara på talnummer, men med riktigt bra myggor är handmicken överflödig. De handmickar vi använder i Katrineholm är bara attrapper. Vissa sångare vill dock ha handmick för att kunna jobba med avståndet till micken, mikrofonteknik, men det är en helt annan diskussion och anledning.

När man mixar hela revyns ljudbild, vad finns det för knep då?

– Framför allt ska man hålla tillbaka orkestern så pass mycket att det inte råder någon tvekan om huruvida texterna hörs eller ej. Texterna spelar den musikaliska huvudrollen, så är det i den här genren. Du ska vrida ner orkestern så mycket att det nästan är pinsamt, då är det lagom. Givetvis måste du i början av reppe-rioden, på ett pedagogiskt sätt, förklara detta för musikerna så att de förstår sin roll i produktionen. Med akustiska, det vill säga "riktiga", trummor kan det vara extra svårt att få till ett bra ljud, speciellt i en liten lokal. Då gäller det att bygga in trummorna med hjälp av plexiglasskivor för att filtrera bort de hårdaste frekven- serna från främst virveltrumman och från cymbalerna. Just vad gäller trummor gäller det alltid att få fram bastrumman och en lämplig nivå på virveltrumman. Publiken vill känna beatet i en låt, men mycket skrammel från hihat och cymbaler måste stå tillbaka för att inte konkurrera i ljudutrymmet med de viktiga texterna.

Sedan momentprogrammerar vi mycket i revyn. Vi använder digitala ljud- och ljusbord som sparar olika inställ- ningar. När ett visst nummer ska köras trycker man fram det momentet, varpå rätt mickar dras upp och rätt lampor tänds. (Ljusedimenten är ju delvis redan inprogrammerade virtuellt, se ovan.) I ljudbordet finns oftast bara ett eller ett par förinställningar, så kallade moment, per revynummer. I ljusbordet finns oftast fler moment eftersom man vill trycka fram vissa ljusförändringar på vissa ställen i låtarna. Att inte momentstyra något, dvs att manuellt och varje gång få dra upp rätt regler på både ljud- och ljusbordet, är som gjort för misstag. Dessutom är det ju så mycket mer än bara ljudvolym, om vi pratar ljudsidan, som kan ställas in och sparas, här kan ju effekter och annat också

vara med. Vi styr dessutom både ljud- och ljusborden från Qlab (ett program som även kör bild och bakgrundsmusik) i en dator, men det kan vara överkurs för den lilla produktionen.

Vid mixning av tal- och sångkanaler, vad ska man tänka på?

– För det första bör man, på equalizern i ljudbordet, våga skruva bort en hel del bas på varje aktörs ljudkanal. En röst med mycket basåtergivning, oavsett om det gäller tal eller sång, ger sämre tydlig- het. Skär du bort en massa bas får du ett mycket tydligare ljud på sång och på tal. Tar man bort för mycket bas låter ljudet nasalt, men till och med det är att föredra framför ett basigt ljud med dålig hörbar- het. Du hittar säkert en balans här. För det andra ska man lära sig att använda kompressor. En kompressor trycker ihop ljudet rent dynamiskt, så att skillnaderna mellan när en aktör talar tyst och när en aktör vrålar inte är lika stor som i verkligheten. Genom kompression kan en skådespelare våga ta ut svängarna, låta mer, utan att något blir för starkt.

Vad anser du om att använda effekter såsom reverb och delay?

– Reverb: gärna, delay: mer tveksamt. Ett reverb, också kallat rumsklang, gör ju att ljudet "smetas ut", såsom i en kyrka. Ett delay, eller eko, gör att ljudet studsar i återkommande pulser, såsom när du hojtar i bergen. Reverb kan ge en trevlig effekt i exempelvis mer känslolagda sångnum- mer, men delay ställer ofta till det i och med att ekona kommer att inkräkta på och blandas med den fortsatta sången. Således reverb ja, delay med försiktighet.

Vad kan en ensemblemedlem göra för att underlätta i ljudteknikerns arbete?

– För det första lita på att den aldrig kan sjunga för starkt. Ju starkare signal som kommer från aktören, desto bättre. Det motsatta gäller också: om en aktör sjunger eller talar svagt måste ljudtek- nikern höja ingångsvolymen på den mikrofonen vilket innebär att även annat än aktörens tal och sång kommer in i micken; instrument, andra aktörer, brus och biljud. När sedan aktören går i när- heten av en högtalare får man en sylvass tjutande ton, en rundgång, till följd av att micken tar upp högtalarens ljud som går in i micken som tar upp högtalarens ljud i oändlighet. Sjung och tala starkt, möjliggör för teknikern att sänka ingångs- volymen på din mikrofon och lita på att teknikern sänker din utgångsvolym om du skulle upplevas som stark. Håll aldrig tillbaka.

Katrineholmsrevyn använder endast myggor till både sång och tal på scenen. Om publiken ser någon sjunga i handmick är den inte ens inkopplad i ljudan- läggningen. Foto: Tommi Rotonen.

Något mer?

– För det andra kan man hjälpa till att kolla varandra så att micken sitter rätt, det gäller både headset och tejpade mickar. Se till att ljudteknikern i början av reppe-rioden visar och berättar hur micken borde sitta, och titta på varandra under föreställningens gång. Mycket kan hända vid snabba klädbysten och fysiska revynummer. Mickens rätta eller felaktiga placering i ansiktet har stor inverkan på utljudet.

Till sist, vilka är de vanligaste misstagen du ser hos tekniker i revyer?

– Det är främst två: att teknikern gör saker utanför sin kunskapsradie och att teknikern inte förstått sin roll i produk- tionen.

Det är viktigt att man till fullo behärs- kar den tekniska apparatur och de tekni- ker man arbetar med. Är man inte hemma på att synka ihop projektorbilder med rörliga lampor och med musiken ska man inte hålla på med det, för då kommer man garanterat att sabba vissa saker pga dålig tajming. Finslipa istället enklare tekniska lösningar så man behärskar dem tillfullo. En enkel produktion kan se mycket påkostad och proffsig ut om de enkla sakerna görs helt rätt. En tekniskt svår och dyr lösning blir billig och amatörmässig om man inte gör den 100 procent rätt.

Som tekniker måste man också förstå sin roll i produktionen. Uppgiften är att få aktörerna att höras och synas så bra som möjligt, uppgiften är inte att boosta det egna egot. Man jobbar *för* och *med* ensem- blen. Man måste förstå att medlemmarna i ensemblen oftast inte är proffs på sin sak, och därför naturligt inte kan teknik eller terminologi. Då gäller det att pedagogiskt förklara hur saker och ting fungerar, ge bra feedback och vara uppmuntrande, aldrig skälla.

ANDREAS ZETTERBERG

Kläder, sömnad, peruk och smink

Kostymören Caroline Eriksson

NAMN: Caroline Eriksson

ERFARENHET: Började som kostymassistent på Falkenbergsrevyn, där hon nu är kostymör och sömmerska. Har även varit kostymör på #Revyn på Lisebergsteatern, Kålle Gunnarssons sommarteatrar med Astrid Lindgren- uppsättningar i Falkenberg, Göteborg och i Stockholm. Därtill företagsgalor, julshower et cetera.

I del 8 får du veta mer om kostym och kosmetika. Vilka kläder ska revyn sy själva, eller köpa in? Hur skapas en kul, men trovärdig karaktär? Behövs peruk och smink?

Om att skapa kostym

Hej Caroline, tack för att du ställer upp som expert i ämnet kläddesign och sömnad. Du, hur går processen till när revykläder och kostymer skapas?

– Jo, det är en process i flera steg:

1) MÖTES- OCH IDÉPROCESS

Det kreativa teamet, dvs textförfattare, regissör, koreograf, scenograf, ljud- och ljusdesigner, kapellmästare och kostymör med flera träffas och diskuterar igenom varje nummer. De bestämmer tillsammans vad i karaktären som är det viktiga. Det är viktigt att inse att kostymering är ett teamwork; koreografen måste få tycka till eftersom kläderna måste fungera ihop med dansen, ljusdesignern måste säga sitt eftersom tyger ser olika ut i olika ljus. Givetvis säger även jag mitt, och i detta jämkas en bra lösning samman.

2) TA FRAM MATERIAL ATT PRESENTERA

Efter detta tillverkar jag enkla skisser som jag på senare möten visar upp för det kreativa teamet. Jag är inte supervass på att rita, men gör mitt bästa. Det fungerar även att visa bilder på kläder som redan finns och berätta hur jag tänker mig osv.

3) LETA TYGER, SY UPP, KÖPA KLÄDER

När vi enats om hur plaggen ska vara är det dags att beställa tyger och sy upp, kanske först ta nya mått på ensemblen. Jag köper helst tyger i Göteborg, de har en bra tygaffär, eller utomlands. Jag ritar ofta egna grundmönster som jag klipper och syr till, jag är alltså både kostymör och sömmerska i revyn. Det är bara vid tidsbrist som jag låter andra sömmerskor göra jobbet. I detta steg köper vi även in befintliga kläder, mycket av kostymen är ju kläder som redan finns på marknaden, det som inte går att hitta får vi tillverka.

4) VAR BEREDD PÅ ÄNDRINGAR

Skapandet av en revy är en föränderlig process och som kostymör måste du vara beredd på att sy om. Trots att allt verkar genomtänkt så sker ändå förändringar, nummer ändras eller stryks, nummerordningen läggs om och nya krav kan ställas på klädbyten. Du måste vara beredd att anpassa. Jag brukar börja med entré- och finalkläder, för de numren kommer ju garanterat inte att tas bort.

Tips om kostnader

Många revyer har knappa ekonomiska resurser. Hur kan de hålla kostnaderna nere?

1) KÖP INTE DE DYRASTE PLAGGEN

Det är inte säkert att de dyraste plaggen är de bästa. Det kan gå alldeles utmärkt att köpa in enklare, billigare kläder på HM och använda, eventuellt med små ändringar som att exempelvis sy på stenar, glitter och band.

2) BESTÄLL PÅ NÄTET

Det sparar oerhört mycket tid att beställa via internet. Du hittar snabbt det du söker och utbudet är enormt. Glittertyger och liknande beställer jag ofta från England eller Tyskland, de har större utbud och mycket bättre priser. Även vanligare klä-

desplagg beställer jag gärna från utlandet, www.lightinthebox.com är en bra sida.

3) FOKUSERA PÅ DET SOM PUBLIKEN SER

Revykläder ska se bra ut ur publikens synvinkel, men kan vara hur fula som helst på insidan. Ett privat plagg är ju sytt med perfekta sömmar för att fungera i flera år, men revyplagg är gjorda för att klara denna uppsättning och dess slitage. Man har inte tid att göra det detaljerade sömnadsjobb som privatkläder har, tid och pengar måste läggas på att få kläderna att se bra ut endast från publikens håll.

4) KÖP IN OCH MODIFIERA INNAN DU SYR

Det är så ohyggligt mycket billigare att köpa något befintligt i jämförelse med att låta sy upp. Finkamma nätbutikerna innan ni bestämmer er för att starta en sömnadsprocess. Dock blir nysytt unikt.

Tips om karaktärer

Jättebra tips! Hur kan man göra för att få en karaktär mer showig, att inte fastna i det realistiska träsket? Om vi tar Donald Trump som exempel, hur kan den karaktären göras rolig och inte bara realistisk?

– Ja, det här är en svår balansgång. Överdriver man alla detaljer hos Trump: håret, den röda slipsen, den blå kavajen, den orange hudfärgen, blir det för mycket. Det blir en skolföreställning. Hellre överdriva en detalj och göra det bra. Då skapas en komisk effekt som gör att personen blir trovärdig, men fortfarande showig och kul. När vi gjorde Trump i Falkenbergsrevyn, fokuserade vi på håret. Vi hade en riktigt stor peruk, men övriga kläder var ganska verklighetstroga.

Vilka fallgropar ska revyer undvika?

– Gör kläder som går att tvätta! De plagg som sitter närmast kroppen måste vara tvättbara. Sy exempelvis inte dit stora paljettområden på en skjorta. Då är det bättre att låta skjortan vara oförändrad, men ha en fin väst över.

Smart! I revy är det ju snabba övergångar med kvicka klädomyten som gäller. Tips?

– Ja, för det första: använd kardboreband, det sparar massor med tid. Likaså tryckknappar. Sedan är det bra med lager

på lager. När du har tid i föreställningen, sätt på dig flera klädombyten, flera tröjor. Vid snabba byten tar du bara av det yttre lagret, istället för att ta av dig ett plagg och sätta på dig ett annat.

Tack Caroline! Vi ser fram emot att du verkligen fördjupar dig i ämnet, visar med exempel och berättar fler tips och trix på den kommande kostymkursen i april 2018.

– Det kan ni lita på. Vi syns då!

ANDREAS ZETTERBERG

Perukmakaren Adam Höglblom

NAMN: Adam Höglblom

ERFARENHET: Har tidigare arbetat som perukmakare och maskör vid Opera Estrad, på "Macken" på Lorensbergsteatern, och som perukonsult till Eskilstuna- och Mölndalsrevyn. Även perukmakare på Borås Stadsteater och Oscarsrevyn på Lorensbergsteatern. Är nu perukmakare på Göteborgsoperan.

Tips om peruker

Hej Adam! Tack för att du tar dig tid med denna intervju. Jag går rakt på sak, varför ska man ha peruk?

– En peruk är ett hjälpmedel för regissören, publiken och inte minst skådespelaren. Håret gör mycket för en karaktär; peruken hjälper till att tydligare skapa den karaktär som regissören vill ha. Det är ju inte så ofta det blir så att säga mitt i prick med skådespelarens eget hår. I proffsuppsättningar används nästan alltid peruk till kvinnor, och ofta även till män. Karaktären blir tydligare för publiken. Peruken bär också fram skådespelet enklare för aktören. Är du exempelvis korthårig men ska spela en roll i en 1700-talspjäs så gör en tidsenlig peruk underverk med skådespeleriet redan när du repeterar.

Om revyn har en begränsad perukbudget, hur kan den få peruker som ser bra ut?

– För det första ska revyn fråga sig om den vill hyra eller köpa från en perukma-

kare. Som alltid är det billigare att hyra, men en köpt peruk äger man ju.

Vilka tips ger du dem som köper peruker?

– Undvik de allra billigaste maskeradperukerna, i 200- till 400-kronorssegmentet, som är gjorda för att hålla för en kväll. Gå istället upp några hundralappar, då får du ett bättre syntethår som du kan forma. Exempelvis kan du locka det genom att rulla upp det på spolar och värma över ångan från en vattenkokare.

Du kan också köpa peruker utomlands, men det är som med allt som beställs över internet: du kan aldrig vara säker på vad du får. Jag har beställt utomlands med både goda och inte så goda resultat, det är lite som ett lotteri.

Och gällande tyllpanna?

– Tyllpanna är bra. En tyllpanna sätts längst fram på peruken och tejpas sedan vid tinningarna. Den gör att övergången mellan peruk och skådespelarens panna blir mycket mjukare, och det går att lägga håret bakåt. Saknas tyllpanna bör perukens hårda framkant döljas med exempelvis en lugg, annars syns denna onaturliga kant väldigt tydligt. Peruker kan givetvis köpas med tyllpanna; det är en ganska krånglig uppgift att som lekman försöka sy på en på en befintlig peruk, så det företaget bör man nog undvika.

Tips om smink

Om vi pratar smink då, hur sminkas en tjej?

– Sminket ska vara både showigt och neutralt. Aktören ska ju se lika showigt ut i revyns öppningsnummer som hon ser trovärdig ut när hon i nästa nummer spelar en åldring.

Variera läppstiftet och använd glasögon. Läppstiftet gör mycket med en karaktär. Ett ljusrött eller lite orange, neutralt läppstift ger en helt annan karaktär än knallrött läppstift. Glasögon tar också bort en hel del av sminket kring ögonen.

Här är några tips, steg-för-steg:

1) Foundation (flytande, fetsmink eller torrt). Svetta man mycket ta fet foundation med puder på. Det finns även flytande som sitter bra, eller torrt som täcker. Prova dig fram.

2) Ögon: ta en ljus ögonskugga under ögonbrynen och längst fram på ögonlocket. Lagg sedan lite mörkt i "vecket", globlinjen, för att förstärka. Där ansiktet går utåt lägger vi generellt ljust, inåt mörkt för att förhöja dragen som gärna försvinner i scenljus, man blir ganska platt i ansiktet annars. Kajalpenna under ögat och eyeliner eller kajalpenna över.

3) Mascara och gärna lösögonfransar, som kan vara antingen små eller stora. Teatersmink på damer kan se naket och lite obalanserat ut utan lösögonfransar.

4) Rouge. Vill man se smalare ut, lägger man oftast lite mörkare rouge där kinden går in lite, och prova gärna att lägga lite ljust eller rentav vitt ovanför rougen, på kindbenet. För ett fylligare utseende använder man en rödare rouge som man applicerar i en mer rund form på kinderna. Rouge är som läppstift, det går att ändra för att förändra karaktären.

5) Fyll på ögonbrynen med kajal- eller ögonbrynspenna, i en nyans som passar med håret.

Tack för den lektionen! Är det något speciellt märke du vill lyfta fram?

– Kryolan gör alltid bra produkter med kraftiga färger som gör sig bra på scenen i scenljuset. Sensai total finish foundation är också bra, speciellt till herrar.

Herrar ja, här vet jag att det fuskas en del. Hur ska herrar i revyn sminka sig?

– Tricket är att sminka utan att det ser sminkat ut. Bara förhöja dragen (som suddas ut av scenljus och avstånd), men fortfarande ge en naturlig look. Lagg på en torr foundation, lite kajal under ögat, lite rouge – det kan räcka så. Då är Sensai total finish foundation extra bra (men dyr!), för den ger ett heltäckande lager utan att det ser sminkat ut. Med män är det bättre att använda lösskugg och lösmustascher för att variera karaktären.

ANDREAS ZETTERBERG

Följ hela serien
i Svensk Revy

10 delar om revy

#1 2017

Del 1 – Regi och skådespeleri

Del 2 – Sång och musik

#2 2017

Del 3 – Textförfattande

Del 4 – Koreografi & dans

#3 2017

Del 5 – Producent- och ledarskap, ekonomi

Del 6 – Marknadsföring, biljettförsäljning

#4 2017

Del 7 – Ljud, ljus & teknik

Del 8 – Kläder, sömnad, peruk och smink

#1 2018

Del 9 – Scenografi och byggnation

Del 10 – Slutord

Scenografi och byggnation

Scenografen/ ljusdesignern Fredrik Dillberg

NAMN: Fredrik Dillberg

ERFARENHET: Uppväxt med Krogseredsrevyn (föräldrarna är scenografer). Läste datorsystemteknik på högskolan och intresserade sig för 3D-ritningar och ljusprogrammering. Idag scenograf och ljusdesigner i familjeföretaget Ljus & Dekor i Halmstad. Ansvarar för ritningar, video-projektion och IT. Företaget gör ljus, scenografi, rekvisita och projektion till bland andra Falkenbergsrevyn och Laholmsrevyn, även till privatteatrar och shower.

Revyskolan del 9 ger tips på hur revyn kan bygga sin scenografi på bästa sätt, med hänsyn till de egna förutsättningarna

Tips om scenografi

TACK FREDRIK, för att du ställer upp och delar med dig av dina kunskaper. Nu ska vi prata scenografi och byggnation. Hur ska den göra som vill lyckas med dessa båda ämnen?

1) KOLLA DINA BEGRÄNSNINGAR

Ljus & Dekor börjar alltid våra uppdrag med att kolla vilka olika begränsningar som finns, och bildar oss en gedigen bild av våra rammar. Först själva lokalen; vilka är siktinklarna, det vill säga vilka ytor av scenen kan man beträda så att hela publiken ser? Hur högt kan man bygga för att alla i publiken ska se igenom scenöppningen? Finns balkong? I så fall påverkar

Från ljusbordet styrs scenens ledskrävar. Bildväxlingarna kan förvandla publikens upplevelse på ett ögonblick
Foto: Glenn T Unger/Falkenbergsrevyn

den siktinklarna och bygghöjden. Se även på ritningar av lokalen. Hur ser det ut med utrymningsvägar, både för publik och för medverkande? Finns brandridå eller en ridå som man vill använda? Du måste kolla mera saker än bara vad gäller lokalen. Vilken budget och vilken tid finns för teknik och byggnation? Ska det finnas en orkester på scenen? Ska projektor eller LED-skärm användas? Kommer scenen att behöva rivas under veckorna? Vilka ingångar finns till scenen? Kan man skapa fler ingångar än bara från sidorna?

2) STARTA SAMARBETEN

När du har koll på dina begränsningar är det dags att börja samarbeta och kommunicera med det kreativa teamet, dvs producent, manusgrupp, ljud- och ljusdesigner med flera. Har föreställningen ett namn eller ett genomgående tema? I så fall bör nog den fasta dekoren (som står genom hela föreställningen) anpassas därefter. Eftersom man kan förändra mycket med ljusdesignen (och till viss del ljuddesignen) är det extra viktigt att du samarbetar med dem som designar ljus och ljud. Era arbeten måste vara synkroniserade så att inte dekor byggs där det är tänkt att ljuskäglor ska passera, exempelvis. Kommer det för ljudets skull att hänga högtalare i scenbilden? Det måste du ha koll på.

3) SE ÖVER NUMMER OCH GÖR EN MODELL FÖR FORTSATT SAMARBETE

Finns, vid det här laget, redan ett antal egenskrivna, eller inköpta, nummer så kollar du av vilka lösningar dessa nummer kräver. Tillverka en skalenlig modell av teatern och scenutrymmet, det underlättar när du och regissören testar olika lösningar och bollar med olika idéer. Du kan även göra en virtuell modell i ett datorprogram, och här rekommenderar jag "SketchUp" (www.sketchup.com) som är ett bra gratisprogram att börja rita i 3D i. Kanske finns redan någon ingenjör i er revygrupp? I så fall kan ju hen göra jobbet med att skapa en 3D-modell i datorn. Modellen (oavsett om den är fysisk eller bara i datorn) är ett bra hjälpmedel när du tillsammans med regissör och ljud- och ljusdesigners tänker ut dekoren och vad som ska byggas.

Här betonar jag detta med samarbete, man kan som sagt förändra scenbilden radikalt med en ljusförändring, och nuförtiden finns billiga och ljusstarka ljusarmaturer, LED-tejp och annat kul, det är därför det är så viktigt att scenografen och ljusdesignern jobbar tätt tillsammans.

4) SNICKRA

När alla planer och design är klara är det dags att börja bygga. På amatörnivå funkar det utmärkt att arbeta i träreglar och

Falkenbergsrevyn i scenografi av Fredrik Dillberg.
Foto: Glenn T Unger/Falkenbergsrevyn.

ganska tunna träskivor, på proffsuppsättningar gäller mer aluminium och järn, men dessa är bökigare att jobba med pga att många specialverktyg behövs. Ni kan också jobba med tyger, att drapera saker, sätta dit en vepa. Att printa storbildstryck har på senare år blivit mycket billigare. Tänk då på att alla tyger måste vara brandimpregnerade och ej antändbara. Glöm heller inte att säkra all dekor, kolla en extra gång att allt sitter fast, att inget välter om en aktör råkar luta sig mot en viss dekor osv. Just på en teater är ju säkerheten extra viktig: eftersom det hänger lampor och dekor i taket och man går på trappor och podier i mörkret. Snickra på ett sådant sätt att er scenografi blir möjlig att ta isär, både för att spara till kommande år och för att underlätta vid en eventuell rivning.

Wow, tack för tipsen! Många revyer har ju en begränsad budget. Vad kan de göra för att få ut så mycket som möjligt av sina scenografipengar?

– För det första: fokusera på det som publiken ser, lägg inte tid på att snygga till sidor av scenografi och av möbler som inte syns. Genom att kisa med ögonen får ni bra blick på vilka detaljer som behövs och inte. Sådant ni inte ser när ni kisar kommer inte publiken att se.

För det andra: hitta bra grundelement, modulära element som går att ta isär och ihop, och spara och förbättra år från år. Låt säga att ni har en bra trappa, släng då inte den efter avslutad säsong utan spara den till nästa eller nästnästa, och lägg då till något extra såsom en ljusslinga. På så sätt slipper ni börja från noll varje år.

För det tredje behöver ni inte äga allt själva. Teknikfirmor hyr ofta ut podier med olika benlängd. Med dessa kan ni skapa en enkel och funktionell grund i scenbilden.

Tips om bildvisning

Projektor eller LED-skärm, ska man ha det?

– Ja, om man har något att visa. Många glömmer kostnaden eller tiden som går åt

Lekfullheten och den konstnärliga kunskapen en scenograf besitter är ett komplext ämne som är svårt att lära ut.
Foto: Glenn T Unger/Falkenbergsrevyn.

att skapa själva innehållet. Att ha projektor eller skärm utan meningsfulla saker att visa är lönlöst, dyrt och tråkigt. Och man kan ju bara inte heller googla lite och sno bilder rakt av, du måste ju köpa rättigheterna till de foton du använder.

Idag går många över från projektor till LED-skärm. En nackdel med projektor har ju alltid varit att skådespelarna inte kan gå genom själva ljusstrålen och därmed kasta skuggor på bilden, eller att ha mycket plats bakom dekoren för projektorer bakifrån. Detta problem slipper man helt med LED-skärmar, som visserligen är dyrare men som även ger andra möjligheter. Med LED-skärmar måste du inte ha en stor fyrkant längst bak på scenen, utan varför inte istället dela den i mindre delar som placeras på olika ställen av scenen?

Jag kan varmt rekommendera mediaserverprogramvaran *Resolume Arena*, det är ett väldigt kostnadseffektivt och skalbart alternativ för att börja experimentera med projektion. Det klarar videomappning för projektion och LED-skärmar, samt pixelmappning av LED-armaturer och går att styra från ljusbordet om man vill. Det finns som testversion att hämta på www.resolume.com och det är bara ens egen fantasi och datorns prestanda som sätter begränsningarna.

Konstnärliga tips

OK! Du, vi har ju pratat mycket om det tekniska. Hur göra man med det konstnärliga, hur gör man för att bli en bra scenograf?

– Ja du ... Det tekniska är ju lättast att prata om. Vad gäller det konstnärliga, blir

det ju som dina tidigare artiklar i Revyskolan: det är ett för komplext och stort ämne att täcka i en artikel. Det finns ju scenografiutbildningar och givetvis böcker att läsa. Jag tror dock att man kan lära sig mycket genom att besöka revyer, shower och TV-studior. Studera noggrant hur det ser ut och försök dekonstruera hur de löst scenbilderna. Inspiration finns också att hämta från arkitektur och konst.

Ett sista råd, det kanske finns revyer som tycker att de har kört fast, att hur mycket de än försöker förnya sig så ser scenbilderna ungefär likadan ut från år till år. Vad kan de göra för att tänka i nya banor?

– Ja, lite som jag sade. Gå på revyer och shower. Gör en bildsökning på Google eller Youtube-klipp, ofta finns snygga scenlösningar på annat håll än i revyns värld. Ta en idé här och en annan idé där och sätt ihop till en ny helhet. Alla designers inspireras av varandra, det är helt ok och någonting helt annat än att sno ett foto rakt av. Revyns tema eller undertitel brukar vara ett bra frö för att hitta ny inspiration.

Du, jag vet att du är bollplank vad gäller scenerier i Halmstadsrevyn, det vill säga du gör inte hela scenografijobbet, men tas in som konsult och kommer med viktiga synpunkter och åsikter. Har du tid att vara bollplank åt fler revyer?

– Det har jag säkert, mina kontaktuppgifter finns ju på www.ljusochdekor.se det är bara att kontakta mig.

ANDREAS ZETTERBERG

Slutord för serien

De 9 delarna i Revyskolan är nu klara. Min ambition är och har varit att kompetenshöja hela revy-Sverige.

ALLA SOM PYSSLAR MED REVY ska kunna läsa artikelserien, plocka upp några tips här och där, och förhoppningsvis göra en ännu bättre revyproduktion. Jag vänder mig också till den som inte spelar revy idag, men som är sugen på att starta upp en. Genom att läsa Revyskolan slipper man förhoppningsvis gå i de största fällorna och man får en flygande start med kött på benen redan från början - det är i alla fall tanken.

JAG VILL TACKA alla som har ställt upp som intervjuoffer, tack för att ni generöst bjudit på er kunskap. Tack också till tidningsredaktör Stina Elg som (tillsam-

mans med LIS:s styrelse) korrekturläst alla artiklarna och satt dem rent grafiskt i tidningen. Utan er alla, ingen Revyskola.

TVÅ FRÅGOR kanske uppenbarar sig: Vad hände med den utlovade tionde delen "Sammanfattningen", och Vad händer nu?

Ja, beträffande sammanfattningen så blir den inte av. Anledningen är att detta material, artikelserien Revyskolan, inte är gjort för att snuttifieras ner till punkter att bocka av på en checklista. Man måste läsa artiklarna, förstå varför man bör göra saker på vissa vis, inte bara klumpa ihop informationen till intetsägande sammanfattningar. Att göra saker utan att man förstår varför kan bara göra saker värre.

Vad som händer nu med Revyskolan är däremot en intressant fråga: nu ska den filmas. Jag kommer under som senast hösten 2018 att träffa samtliga intervjuoffer och under ganska enkla former tillverka varje artikel på nytt, i filmformat där de redan skrivna artiklarna blir vårt "manus". Filmerna kommer att läggas på en ny domän, www.revyskolan.se och de kommer att vara helt offentliga att kunna ses av alla. På detta sätt går inte kunskapen förlorad efter att man har glömt artikelserien i just dessa 5 tidningar (#1 2017 t.o.m. #1 2018). Många människor tar ju hellre till sig informationen via filmer, så formatet är så att säga rätt i tiden. Filmerna kan visas på kulturskolor, i teatergrupper, av revyer, möjligheterna är oändliga. Man kommer även kunna

kontakta områdesexperterna för att anlita dem i egna projekt, som ett litet tack för att de ställt upp och delat med sig.

JAG HOPPAS att ni har gillat serien, jag har lärt mig oerhört mycket på att skapa den.

ANDREAS ZETTERBERG
FÖRBUNDSSEKRETERARE LIS

Följ hela serien
i Svensk Revy

10 delar om revy

#1 2017

Del 1 – Regi och skådespeleri
Del 2 – Sång och musik

#2 2017

Del 3 – Textförfattande
Del 4 – Koreografi & dans

#3 2017

Del 5 – Producent- och ledarskap, ekonomi
Del 6 – Marknadsföring, biljettförsäljning

#4 2017

Del 7 – Ljud, ljus & teknik
Del 8 – Kläder, sömnad, peruk och smink

#1 2018

Del 9 – Scenografi och byggnation
Del 10 – Slutord

